

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ: ЛОКАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ КОНТЕКСТИ

**Збірник матеріалів науково-практичної
конференції**

18 квітня
2024 року

Київ 2024

7. Без Бар'єрів. Ініціатива Олени Зеленської. URL: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%B1%D0%B0%D1%80%D1%94%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%9E%D0%94%D0%90-19.03.21.pdf
8. Стратегія створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року. 29 с. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/files/2023/11/6/1.pdf>
9. Маломобільні групи населення. Довідник Безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/components/malomobilni-hrupy-naseleennia/>

Надежденко Аліна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Маріупольський державний університет

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Російське вторгнення в Україну стало найсерйознішим випробуванням для країни з часів її незалежності. Війна спричинила не лише загибель тисяч людей і руйнування інфраструктури, а й загострила інші проблеми, такі як досягнення стійкості регіонів та громад.

Територіальні громади стали не лише основою для стабільності тилу, але й взяли на себе відповідальність у підтримці ЗСУ, забезпеченні життєдіяльності населення, сприянні евакуації та релокації підприємств, забезпечивши стабільність у суспільстві під час воєнного стану. У таких умовах місцеве самоврядування виявило свою життєздатність та здатність до ефективного управління у співпраці з державними владними органами.

В той же час в політичному оточенні і експертних колах ведуться обговорення перспектив розвитку територіальних громад у повоєнний час. Основна дискусія стосується принципу субсидіарності та доцільності надання місцевим органам значної автономії в управлінських рішеннях. Існують різні погляди на цю тему: одні вважають, що краще буде впровадження централізованої влади, інші підтримують збереження самостійності громад для максимально ефективного використання їхнього потенціалу [1].

Повоєнний період вимагає особливої уваги до розв'язання проблем, пов'язаних з відновленням і розвитком інфраструктури, соціального захисту населення, економічного стану та інших аспектів життєдіяльності територіальних громад. Тому, для їх успішного повоєнного розвитку, важливо вже зараз вжити кроки щодо зміцнення територіальними громадами фінансової самостійності та забезпечення достатньої адміністративної потужності органів місцевого самоврядування.

Однією з головних проблем для України та територіальних громад після війни є необхідність значних фінансових ресурсів для відновлення громад. Враховуючи розмір та індивідуальні потреби кожної території, що вимірюються мільярдами гривень, важливо знайти джерела фінансування для вирішення нагальних проблем та переглянути

законодавство з метою залучення фінансування як на короткий, так і на довгостроковий період.

Отже наразі варто почати працювати над законодавчими змінами, спрямованими на ці цілі, зокрема:

- з метою фіналізації реформи децентралізації та включення державного нагляду за ОМС необхідно активізувати роботу щодо прийняття Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні [2], який має наблизити цей процес до логічного завершення. Законопроектом пропонується введення дворівневої системи державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування (ОМС) на обласному та районному рівнях. Голова місцевої державної адміністрації (МДА) району контролюватиме рішення міських та сільських громад і не підпорядковуватиметься голові обласної МДА, який здійснює нагляд за рішеннями районних рад. Голова обласної МДА буде лише координувати діяльність голів районних МДА, що забезпечить більшу незалежність представників державної вертикалі.

Одним із ключових аспектів є призначення професійних державних службовців на посаду голів МДА. Кандидатами можуть бути діючі голови держадміністрацій або спеціально навчені держслужбовці із кадрового резерву. Також передбачається впровадження принципу ротації, де кожен голова МДА може працювати не більше трьох років, що має запобігти корупції. Також зазначається можливість вирішення порушень без наслідків та консультування щодо дотримання законодавства, особливо важливе для невеликих громад.

- прийняти поправки до Конституції, яка замінює обласні та районні державні адміністрації системою префектів, вже довгий час обговорюється в Верховній Раді України. Ця ініціатива може допомогти країні підвищити рівень місцевого адміністративного контролю та сприяти координації пріоритетів національного рівня на муніципальному рівні. Важливо зазначити, що такий нагляд буде особливо необхідним під час відновлення після кризи, з огляду на очікуваний значний приплив фінансування на відновлення та тиск на муніципалітети щодо ефективного розподілу ресурсів [3].

Проте уряд повинен усвідомлювати, що зосередження уваги на підвищенні рівня контролю не повинно перетворюватися на надмірний тиск чи обмеження муніципальної автономії. Необхідно зберігати баланс між підвищенням рівня нагляду та збереженням муніципальної свободи у прийнятті власних рішень.

- з метою удосконалення чинної системи адміністрування місцевих податків прийняти Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування в частині адміністрування місцевих податків і зборів» щодо створення дієвої системи розосередження фінансових потоків, які акумулюються у громадах, на ті, що формують дохідну частину місцевих бюджетів цих громад (Єдиний податок і податок на майно, збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір та ін.) і ті, які спрямовуються до державного бюджету України. Тому, законодавче врегулювання цього питання стало б логічним кроком фінансової децентралізації, розпочатої в 2015 році [4].

Додатковим заходом для покращення системи адміністрування місцевих податків може бути зміна принципу справляння податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Замість того, щоб зараховувати його до місцевого бюджету за місцем реєстрації підприємств, можна розглянути можливість направляти кошти від цього податку до місцевого бюджету за фактичним місцем реєстрації працівника. Це стає особливо актуальним через велику кількість релокалізованих підприємств і внутрішньо переміщених осіб, які тимчасово працюють та проживають у різних місцях. На повоєнному етапі багато людей з різних регіонів України також будуть працювати на відбудові об'єктів в постраждалих містах, що може тимчасово змінити місця їх реєстрації. Тому логічно, що ПДФО у таких випадках мав би сплачуватися до місцевого бюджету за місцем фактичного проживання або тимчасової реєстрації працівника. Інакше, якщо ПДФО продовжуватиме зараховуватися до місцевих бюджетів за місцем реєстрації підприємств, це може призвести до нерівномірного розподілу податкових надходжень, що відхилить увагу від основної мети цього податку [1].

Отже, у контексті повоєнного розвитку в Україні, адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування вимагають активних заходів для зміцнення територіальних громад у фінансовому та адміністративному плані. Необхідно прийняти законодавчі зміни, спрямовані на забезпечення реальної децентралізації влади, включаючи зміцнення контролю за рішеннями місцевих органів самоврядування та підвищення фінансової самостійності громад. Це може бути досягнуто шляхом прийняття змін до Податкового кодексу України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», крім того, необхідно розробити та впровадити електронну систему адміністрування податків, яка буде доступна місцевим органам влади.

Література

1. Борщевський В., Матвеев Є., Куропась І., Микита О. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективне управління громадами в сучасних геополітичних реаліях. Громадський простір. 25.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromadydetsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvneupravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyhrealiyah> (дата звернення: 11.03.2024).
2. Прийнято за основу проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні». Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. 04.03.2021. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/204354.html> (дата звернення: 13.03.2024).
3. OECD (2023), Відбудовуємо Україну через зміцнення регіонального та муніципального управління, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a5a7939d-uk> (дата звернення: 20.03.2024).
4. Адміністрування місцевих податків і зборів ОМС – наступний крок фінансової децентралізації? Тези другого діалогу «Децентралізація на зв'язку». URL: <https://hromady.org/administruvannya-miscevix-podatviv-i-zboriv-oms-nastupnij-krok-finansovo%D1%97-decentralizaci%D1%97-tezi-drugogo-dialogu-decentralizaciya-na-zvyazku/> (дата звернення: 21.03.2024).